

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

Η αιματηρή πάλη που ξεκίνησε το 1821 δεν μπορούσε να συντηρηθεί μόνο με τον ενθουσιασμό και την αυτοθυσία των αγωνιστών. Χρειάζονταν χρήματα για αγορά όπλων και εφοδίων, για μισθοδοσία των στρατιωτών και των ναυτών, για συντήρηση του στόλου, πληρωμή των υπαλλήλων της Διοικήσεως, αργότερα για αγορά πλοίων, για αποζημιώσεις και απόσβεση των δανείων.

Ας εξετάσουμε λοιπόν πώς οργανώθηκε η Δημοσιονομική πολιτική κατά τα δύσκολα επαναστατικά χρόνια:

1. Δημοσιονομική πολιτική

-Δημήτρης:

Η Ελληνική επανάσταση μπορούσε να συντηρηθεί χωρίς χρήματα;

-Τάσος:

Η αιματηρή πάλη που κράτησε οχτώ χρόνια δεν μπορούσε να συντηρηθεί μόνο με τον ενθουσιασμό και την αυτοθυσία των αγωνιστών. Χρειάζονταν χρήματα για πολλά θέματα.

-Δημήτρης:

Ναι όντως. Χρειάζονταν χρήματα για την αγορά όπλων και την αυτοσυντήρηση των αγωνιστών. Οι πλουσιότεροι από τους πολίτες προσπάθησαν να συνεισφέρουν στον αγώνα, αλλά η προσπάθεια τους δεν ήταν αρκετή ώστε να μπορέσουν να τους υποστηρίξουν κατά τη διάρκεια του μακροχρόνιου πολέμου.

-Τάσος:

Υπήρχε κάποιο άλλο πρόβλημα που αντιμετώπιζαν οι Έλληνες;

-Δημήτρης:

Δυστυχώς ναι. Μετά την πτώση της Γαλλικής Αυτοκρατορίας υπό την ηγεσία του Ναπολέοντα υπήρξε σοβαρή εμποροναυτική κρίση στη Μεσόγειο καθώς οι Δυτικές δυνάμεις της Ευρώπης πήραν τον έλεγχο του εμπορίου στα χέρια τους.

-Τάσος:

Τι είδους πολιτική οργάνωση διέθετε το κράτος;

-Δημήτρης:

Σχετικά, δεν υπήρξε οργανωμένη διοικητική μέριμνα όσον αφορά τα οικονομικά και πολεμικά θέματα. Τον ρόλο αυτό τον είχε το Εκτελεστικό (η Κυβέρνηση) το οποίο ενέκρινε τους προϋπολογισμούς, όπως είχε αποφασίσει η Α' Εθνοσυνέλευση (Σύνταγμα της Επιδάουρου 1822)

-Τάσος:

Έχω ακούσει πως υπήρξαν και υπουργοί οι οποίοι δεν έκαναν σωστά τη δουλειά τους και δεν έλειπαν οι αποδοκιμασίες από τους γύρω τους.

-Δημήτρης:

Σωστά, αλλά από όσα ξέρουμε δεν υπάρχουν βάσιμες πληροφορίες για την τότε δημοσιονομική πολιτική. Το μόνο που ξέρουμε στα σίγουρα είναι ότι ο Καποδίστριας σχημάτισε μια Λογιστική Επιτροπή η οποία συνέταξε σχετική έκθεση για την όλη οικονομική διαχείριση και την υπέβαλε στην Δ' Εθνοσυνέλευση (1829).

- Ακολουθούν ορισμένες επισημάνσεις μας με βάση τις πηγές για τη διαχείριση των οικονομικών της εποχής.

[**Αρθ. 153**

Προς την Σεβαστήν Γ Εθνικήν Συνέλευσιν

Η επί των Εθνικών λογαριασμών Επιτροπή]

(μετάφραση της πηγής και νοηματική σύμπτυξη)

Σύμφωνα με την επιστολή της Εθνικής Επιτροπής Λογαριασμών προς τη Γ' Εθνική συνέλευση αντιλαμβανόμαστε ότι οι υπεύθυνοι δεν λειτούργησαν σωστά και υπήρξαν οικονομικές ατασθαλίες. Στα εθνικά κατάστιχα της εποχής παρατηρήθηκαν νοθείες, καταχρήσεις, λάθη ελλείψεις. Δεν βρέθηκαν αποδείξεις για όσα αγοράστηκαν με δημόσια χρήματα στον καιρό της επανάστασης από το υπουργείο Οικονομίας. Επιπλέον στα κατάστιχα βρέθηκαν παράνομες πωλήσεις εθνικών κτημάτων. Παράλληλα παρατηρούνται ελλείψεις στοιχείων όσον αφορά τα δάνεια του ελληνικού έθνους ,καθώς επίσης και παράνομες δοσοληψίες μεταξύ υπουργείων. Συνάμα στα κατάστιχα του Εθνικού κράτους δεν εντοπίστηκαν οι προσφορές και τα βοηθήματα αλληλεγγύης από φιλέλληνες και Έλληνες εντός και εκτός επικράτειας ,όπως επίσης και χρήματα από εράνους. Όλα αυτά έκαναν την επιτροπή να στείλει αναφορά στη Γ' εθνοσυνέλευση για να τακτοποιηθούν οικονομικά ζητήματα και ατασθαλίες.

[Εν Ναυπλίω τη 11 Απριλίου 1827

Κ. Πολυάδης

Κ. Τασσίικας

Μ. Κ. Πάγκαλος

Χριστόδουλος Οικονομίδης

Αθανάσιος Σκανδαλίδης

Ο α Γραμματεύς

Ιωάννης Γεωργίου]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις Πηγές, Γ Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β. έκδοση Ι, Θ, 1991, σελ. 113-114 και 118- 119-120.

1. Ανδρ. Μάμουκα, Τα κατά την αναγέννησιν της Ελλάδος. Τόμ. ΙΑ, 657 -663

ΣΙΜΙΤΖΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΧΑΡΛΑΒΑΝΗΣ ΤΑΣΟΣ

Μαθητές του Α5 του 4^{ου} Λυκείου Χαλκίδας

2. Έσοδα

α. Εκούσιες εισφορές

β. Έσοδα από λείες

Μαρία: Ένα μέρος από τις δαπάνες για την πολεμική προσπάθεια του έθνους καλύφθηκε από εκούσιες εισφορές;

- **Κέλλυ:** Ακριβώς, ιδιαίτερα στην αρχή, αλλά και αργότερα σε κρίσιμες στιγμές.
- **Μαρία:** Γιατί; Η Φιλική Εταιρεία δεν είχε συγκεντρώσει χρήματα;
- **Κέλλυ:** Είχε συγκεντρώσει αλλά είχαν δαπανηθεί όλα σε άλλους οργανωτικούς σκοπούς. Να σημειωθεί όμως ότι στις δύσκολες στιγμές υπήρχαν έρανοι όπως στην πτώση του Μεσολογγίου. Γνωρίζεις εσύ κάποιο άλλο παρόμοιο περιστατικό;
- **Μαρία:** Αν θυμάμαι καλά, τον Ιούνιο του 1821, στο Ναύπλιο ένας δάσκαλος πήρε την απόφαση να μιλήσει ανοιχτά μπροστά σε όλο το χωριό του Πλατάνου, για τις ανάγκες των αγωνιζόμενων και εκείνος πρώτος από όλους προσέφερε τις οικονομίες του.
- **Κέλλυ:** Να συμπληρώσω ότι μαζί με αυτούς και μία ζητιάνα ονόματι **Ψωροκώσταινα από τις Κυδωνίες** προσέφερε όλα τα υπάρχοντά της για τις ανάγκες του Αγώνα. Πιστεύεις όμως ότι ήταν αρκετή η βοήθεια των επαναστατών;
- **Μαρία:** Από όσα γνωρίζω δεν ήταν αρκετή αυτή η βοήθεια για να καλύψουν τις ανάγκες τους ,αλλά οι πολεμιστές προσπαθούσαν να τα βγάλουν πέρα και με τις λείες του πολέμου, αλλά και πάλι δεν εξασφαλιζονταν, αφού και η έκταση της λείας διέφερε ανάλογα με τις καταστάσεις.
- **Κέλλυ:** Να συμπληρώσω εδώ, ότι στην καταστροφή της στρατιάς του Δράμαλη στα Δερβενάκια τα λάφυρα ήταν τόσα πολλά όπου πολλοί θεώρησαν την στρατιά ότι είχε έρθει ως δώρο από τον θεό.
- **Μαρία:** Ναι, παρόμοιο σκηνικό έγινε και με την άλωση της Τριπολιτσάς, την πτώση της Κορίνθου και του Ναυπλίου όπου οι νικητές κέρδισαν πολλά λάφυρα. Σημαντικά λάφυρα δέχτηκαν ακόμα, οι νικητές στη μάχη των Βασιλικών.

Θυμάσαι μήπως τι έγινε στις 9 Ιουνίου το 1822 γιατί δεν είμαι σίγουρη;

- **Κέλλυ:** Απορώ πως το ξέχασες αυτό. Τότε ολόκληρη η περιουσία των Τούρκων της Αθήνας βρέθηκε στα χέρια των πολιορκητών.
 - **Μαρία:** Οπότε από όσα είπαμε συμπεραίνουμε ότι οι λείες του πολέμου αποτελούσαν άμεση και ευκαιριακή και όχι τακτική ενίσχυση, για τους πολεμιστές και τους αρχηγούς τους. Φυσικά, δεν ήταν έσοδο υπολογίσιμο για τη Διοίκηση.
 - **Κέλλυ:** Ακριβώς!
- Ένα πρόβλημα το οποίο υπήρχε ήταν ότι οι λείες και οι έρανοι δεν καταγράφονταν με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ενταχθούν στον προϋπολογισμό, αλλά και να υπάρχουν, όπως ήταν φυσικό, ιδιοποιήσεις.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Αρθ. 153

Προς την Σεβαστήν Γ Εθνικήν Συνέλευσιν

Η επί των Εθνικών λογαριασμών Επιτροπή

“ ιγ : Μήτε αι λείαι είναι περασμένοι εις τα εθνικά Κατάστιχα, καθώς μήτε και τα εκ των λειών τούτων διορισθέντα εθνικά δικαιώματα...

Εκ δε των συνεισφορών αι οποίαι εδόθησαν προς το Έθνος από τους Φιλέλληνας και Έλληνας εκτός και εντός της Επικρατείας... και αι οποίαι εμπορούν να αναβαίνουν εις Μιλλιόνια Γροσίων, δεν ευρίσκονται περασμένοι εις τα Κατάστιχα...”

Εν Ναυπλίω τη 11 Απριλίου 1827

Κ. Πολυάδης

Κ. Τασσίικας

Μ. Κ. Πάγκαλος

Χριστόδουλος Οικονομίδης

Αθανάσιος Σκανδαλίδης

Ο α Γραμματεύς

Ιωάννης Γεωργίου

• Λίγα λόγια για την Ψωροκώσταινα

Η Πανωραία Χατζηκώστα ή αλλιώς με το παρατσούκλι Ψωροκώσταινα έζησε την εποχή της επανάστασης το 1821. Εκείνη την εποχή ζούσε στο Αϊβαλί το οποίο πολιορκούνταν από Τούρκους. Η κατάσταση ήταν τόσο τραγική, αφού οι Τούρκοι είχαν αρχίσει να σφάζουν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, μεταξύ αυτών και τον άντρα και τα παιδιά της. Η Ψωροκώσταινα το βίωσε αυτό με τα μάτια της. Ύστερα αναγκάστηκε να φύγει από εκεί και βρήκε σωτηρία στα Ψαρά και έπειτα στο Ναύπλιο όπου από εκεί πήρε το ψευδώνυμό της. Για να μπορέσει όμως να επιβιώσει τώρα πια που ήταν ολομόναχη αναγκάστηκε να δουλέψει ως πλύστρα

και ως αχθοφόρος. Είναι σημαντικό να αναφερθεί όμως, πως παρόλες τις δυσκολίες της πήρε υπό την προστασία της ορφανά παιδιά αγωνιστών, τα οποία για να φροντίσει, χρειάστηκε να ζητιανεύει από σπίτι σε σπίτι. Στη συνέχεια κατά την διάρκεια της πολιορκίας του Μεσολογγίου από τον Ιμπραήμ το 1826, γίνονταν έρανοι στους οποίους κανένας πολίτης δεν βοηθούσε λόγω της άθλιας τότε οικονομικής κατάστασής τους. Τότε η Ψωροκώσταινα πήρε την απόφαση να δώσει τα λίγα πράγματα που διέθετε, τα οποία ήταν κάτι ασημένια κοσμήματα, με αποτέλεσμα να ξυπνήσει το πνεύμα των Ελλήνων και να τους ωθήσει, έτσι ώστε να βοηθήσουν και αυτοί. Ύστερα από χρόνια μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, σε μία συνεδρίαση της Συνέλευσης κάποιος παρομοίασε το Ελληνικό Δημόσιο με την Ψωροκώσταινα, το οποίο άρεσε και έμεινε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- **Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις Πηγές, Γ Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β. έκδοση Ι, Θ, 1991, σελ. 113-114 και 118- 119-120.**
- 2. **Ανδρ. Μάμουκα, Τα κατά την αναγέννησιν της Ελλάδος. Τόμ. ΙΑ, 657 -663**
- 3. **<http://www.mixanitouxronou.gr/psorokostena-mia-genneodori-zitiana-rου-esose-dekades-orfana-apo-tin-pina/>**

ΤΡΕΜΟΥΛΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ

ΤΣΕΚΟΥΡΑ ΜΑΡΙΑ

Μαθήτριες του Α5 του 4^{ου} Γενικού Λυκείου Χαλκίδας

γ. Εσωτερικά δάνεια

δ. Φορολογία

Λυδία: Ο εσωτερικός δανεισμός ήταν μια λύση για τη χρηματοδότηση του Αγώνα;

Ιωάννα: Ναι, κατά τα πρώτα έτη του Αγώνα οι κυβερνήσεις κατέφυγαν στον εσωτερικό δανεισμό. Ήταν άραγε εύκολο;

Λυδία: Όχι, ήταν δύσκολο να τελεσφορήσουν τέτοιες προσπάθειες μέσα σε συνθήκες πολέμου που δημιουργούν αβεβαιότητα, άλλωστε ο λαός δεν ήταν συνηθισμένος σε τέτοιου είδους οικονομικές σχέσεις.

Ιωάννα: Φαντάζομαι πόσο δύσκολες ήταν οι συνθήκες πολέμου, αλλά τι μορφή πήραν τα δάνεια τελικά;

Λυδία: Τα δάνεια πήραν μορφή αναγκαστικής εισφοράς δηλαδή φορολογία. Μάλιστα υπήρχαν διάφορες περιπτώσεις δανείων.

Ιωάννα: Και ποιες ήταν αυτές οι περιπτώσεις;

Λυδία: Αρχικά υπήρχε το ομολογιακό δάνειο με ποσοστό πέντε εκατομμυρίων γροσίων με τόκο 8% και εξόφληση σε τρία χρόνια. Όσον αφορά την σύναψή του το Βουλευτικό ψήφισε ειδικούς νόμους στις 18/1/1822 και στις 20/1/1822. Στην συνέχεια με άλλο νόμο αποφασίστηκε η εκποίηση ιερών σκευών των μοναστηρίων και των εκκλησιών, γιατί κρίθηκε ότι η απελευθέρωση του Γένους ήταν ιερότερος σκοπός. Ένα άλλο δάνειο που ξέρω είναι το εσωτερικό δάνειο στο οποίο έγινε προσπάθεια για 100.000 τάληρα τον τέταρτο χρόνο της επανάστασης, με τόκο 8% αλλά δυστυχώς δεν απέδωσε.

Ιωάννα: Θα ήθελα τώρα να μάθω για τα έσοδα σχετικά με την φορολογία

Λυδία: Σε ομαλές περιστάσεις η φορολογία αποτελεί το βασικότερο έσοδο του Κράτους, αλλά τότε οι περιστάσεις ήταν δυσμενείς και το φορολογικό σύστημα ατελές.

Ιωάννα: Αφού ήταν τόσο δύσκολες οι περιστάσεις πώς διατηρήθηκε η φορολογία;

Λυδία: Διατηρήθηκε με θέσπισμα του Βουλευτικού, δηλαδή το σύστημα που ίσχυε κατά την προεπαναστατική περίοδο. Επρόκειτο για την είσπραξη της δεκάτης, δηλαδή μέρους 10% από το ακαθάριστο εισόδημα.

Ιωάννα: Φαίνεται ότι το θέσπισμα του Βουλευτικού έπαιξε σημαντικό ρόλο, αλλά πως έγινε η εξεύρεση των χρημάτων;

Λυδία: Έγιναν πολλές άλλες σκέψεις και προτάθηκαν φορολογικές ρυθμίσεις, ωστόσο σε ώρες πολέμου δεν ήταν εύκολο να πραγματοποιηθούν και τα έσοδα από τους φόρους ουσιαστικά δεν εισπράττονταν τότε.

Ιωάννα: Γιατί δεν εισπράττονταν τα έσοδα από τους φόρους;

Λυδία: Γιατί δεν υπήρχαν εισοδήματα σταθερά, αφού οι καλλιεργητές ήταν στρατιώτες της Ανεξαρτησίας, και δεν έλειπαν οι λεηλασίες ή άλλου είδους καταστροφές και το εμπόριο δεν διεξαγόταν ομαλά.

Ιωάννα: Τώρα όλα βγάζουν νόημα! Ποιοι όμως ήταν οι παράγοντες που μείωναν την παραγωγή;

Λυδία: Πολύ σημαντική ερώτηση Ιωάννα! Αρχικά να σου υπενθυμίσω ότι οι λεηλασίες των Τούρκων και γενικότερα του τουρκικού στόλου ήταν κύριοι παράγοντες, αργότερα και οι συστηματικές καταστροφές του Ιμπραήμ. Όλα αυτά έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην μείωση της παραγωγής, αφού παρέλυαν το εμπόριο και έτσι εκμηδένιζαν τα έσοδα από την φορολογία.

Ιωάννα: Σε ευχαριστώ για τον χρόνο που αφιέρωσες για την συζήτησή μας! Όλες οι πληροφορίες που μοιράστηκες μαζί μου αλλά και ολόκληρη η συζήτηση που κάναμε με βοήθησε να κατανοήσω ένα πολύ σημαντικό κομμάτι που μας αφορά και στις μέρες μας, δηλαδή της φορολογίας και των δανείων.

Η φορολογία των πολιτών είναι και σήμερα σε μεγάλο βαθμό πηγή εσόδων του ελληνικού κράτους

Όλοι γνωρίζουμε ότι ο βασικός στόχος ενός φορολογικού συστήματος είναι αρχικά η είσπραξη των αναγκαίων πόρων για την χρηματοδότηση των δαπανών αλλά και το αίσθημα δικαίου των φορολογουμένων ώστε να έχουμε την μέγιστη δυνατή είσπραξη των φόρων. Το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα, είναι κύρια πηγή εσόδων του κράτους, ωστόσο το κράτος δεν καταφέρνει πάντα να εισπράξει τα έσοδα που υπολογίζει, γιατί αφενός οι οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα είναι πάντα δύσκολες και αφετέρου υπάρχει σε μεγάλο βαθμό φοροδιαφυγή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις Πηγές, Γ Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β. έκδοση Ι, Θ, 1991, σελ. 113-114 και 118- 119-120.

Σπύρου Λυδία
Τσαουσλλάρι Ιωάννα

Μαθήτριες του Α5 του 4^{ου} Λυκείου Χαλκίδας

ε. Εισφορές και έρανοι από το εξωτερικό

Ζέτα: Ο ελληνικός αγώνας βρήκε ανταπόκριση στο εξωτερικό;

Ιωάννα: Ναι, από την πρώτη στιγμή ο ελληνικός αγώνας κέρδισε φίλους στην Ευρώπη.

Ζέτα: Από τον πρώτο χρόνο;

Ιωάννα: Ενεργότερη συμπαράσταση εκδηλώθηκε ύστερα από τα θρυλικά πολεμικά κατορθώματα του β' έτους.

Ζέτα: Με ποιο τρόπο συνέβαλλε η Ευρώπη στον αγώνα των Ελλήνων;

Ιωάννα: Σε διάφορες πόλεις της Δ. Ευρώπης συγκροτήθηκαν Επιτροπές για την συγκέντρωση χρημάτων και την αγορά εφοδίων για τον μαχόμενο Ελληνισμό.

Ζέτα: Ποιες ήταν οι βασικές Επιτροπές;

Ιωάννα: Οι πιο δραστήριες επιτροπές ήταν στο Παρίσι, στη Γενεύη, στο Μόναχο, στο Λονδίνο.

Ας συζητήσουμε τώρα για το δανεισμό μας από τους Ευρωπαίους.

στ.Τα εξωτερικά δάνεια

Ιωάννα: Τι οδήγησε άραγε τους Έλληνες να δανειστούν χρήματα από το εξωτερικό;

Ζέτα: Η σύναψη δανείων στο εξωτερικό συνδέεται με την εξωτερική πολιτική.

Ιωάννα: Και τι φανέρωνε η πρόθεση των χωρών αυτών να χορηγήσουν δάνεια;

Ζέτα: Από την πλευρά της χώρας που ενθάρρυνε τους τραπεζιτικούς κύκλους της για την χορήγηση των δανείων, η απόφαση αυτή σήμαινε ενεργό ενδιαφέρον για τις εξελίξεις στον ελληνικό χώρο.

Ιωάννα: Με τι κίνητρο Ζέτα;

Ζέτα: Αποτελούσε προεγγραφή για μελλοντικές σχέσεις **όχι βέβαια αφιλοκερδείς.**

Ιωάννα: Άρα, ήταν πολλά τα δάνεια και οι χώρες που τα χορήγησαν;

Ζέτα: Τα δάνεια ήταν δύο (1824, 1825) και χορηγήθηκαν από αγγλικές τράπεζες.

Ιωάννα: Να υποθέσω, τότε, ότι τα χρήματα ήταν αρκετά;

Ζέτα: Ναι, το πρώτο υπογράφηκε για ονομαστικό κεφάλαιο 800 χιλιάδες λίρες και το δεύτερο για 2 εκατομμύρια λίρες.

Ιωάννα: Αλήθεια; Αξιοποιήθηκαν όλα αυτά από τις ελληνικές κυβερνήσεις;

Ζέτα: Δυστυχώς, όχι. **Στις ελληνικές κυβερνήσεις περιήλθε μέρος μόνο από τα χρήματα των δανείων, τα υπόλοιπα παρακρατήθηκαν για τόκους, προμήθειες και άλλες δαπάνες.**

Ιωάννα: Λοιπόν; Κύλησαν όλα ομαλά ή υπήρχαν εντάσεις;

Ζέτα: Πολλές υπήρξαν οι επικρίσεις για τους επαχθείς όρους των δανείων και την διασπάθισή τους από τις κυβερνήσεις των ετών 1825-26.

Ιωάννα: Και πώς ξεπληρώθηκαν τα δάνεια;

Ζέτα: Το χειρότερο ήταν ότι για τα δάνεια αυτά υποθηκεύτηκαν τα λεγόμενα << εθνικά κτήματα >> πράγμα που δυσχέρανε πολύ την εσωτερική πολιτική.

Ιωάννα: Πώς το αντιμετώπισαν;

Ζέτα: Δεν το αντιμετώπισαν. Αδρανούσε κάθε κίνηση για αποκατάσταση ακτημόνων, αγωνιστών, αλύτρωτων αδερφών.

Ιωάννα: Και ποιο ήταν το αποτέλεσμα;

Ζέτα: Το κράτος έχανε την δυνατότητα να αυξήσει τα εισοδήματά του από την εκποίηση των κτημάτων και την αύξηση της παραγωγής.

Ιωάννα: Τελικά, ποιο είναι το συμπέρασμα μέσα από όλα αυτά Ζέτα;

Ζέτα: Η σύναψη των δανείων, Ιωάννα, σήμαινε αναγνώριση του αγωνιζόμενου έθνους ως εμπόλεμου κράτους και δημιουργούσε << προστάτες >> που ενδιαφέρονταν να εξασφαλίσουν την επιστροφή των χρημάτων τους και ίσως και άλλες πιο συμφέρουσες γι' αυτούς σχέσεις.

- Μελετώντας τις πηγές μας θεωρούμε σκόπιμο να τονίσουμε τα εξής από αυτά που γράφονται:

Υπήρξε κακοδιαχείριση των χρημάτων από Έλληνες και ξένους εμπλεκόμενους

Κατά την περίοδο του πρώτου δανείου, τα μέλη της Ελληνικής Επιτροπής, ομολογιούχοι και Έλληνες Αντιπρόσωποι, βρέθηκαν σε σύγχυση και προκλήθηκαν εντάσεις λόγω των κατηγοριών που δέχονταν εις βάρος τους για κατάχρηση των χρημάτων που αποσκοπούσαν στην σωτηρία του Ελληνικού Έθνους.

Η άγνοια του λαού διευκόλυνε τις παράνομες ενέργειες και ουσιαστικά την παραμέληση του καθήκοντος της Ελληνικής Επιτροπής. Ωστόσο, τα στοιχεία ήταν αρκετά για να προκληθούν έντονες διαμαρτυρίες με αποτέλεσμα να αναγκαστούν να προβάλλουν έναν ψεύτικο λογαριασμό χωρίς αποδείξεις. Οι Έλληνες Αντιπρόσωποι είναι αποκλειστικά υπεύθυνοι για την πορεία του δεύτερου δανείου, οι οποίοι κρατούσαν καθαρό το όνομά τους παρ' όλες τις αδικίες που διέπραξαν. Όμως, η εξαγορά των ομολογιών καθώς και άλλες αποκαλύψεις ενοχοποίησαν πολλούς από αυτούς για προδοσία και περιφρόνηση της άθλιας κατάστασης των Ελλήνων.

Από την άλλη μεριά, τα κίνητρα των Άγγλων ήταν η εμπλοκή στα ελληνικά ζητήματα και η υποθήκη των εθνικών κτημάτων, των τελωνείων, αλυκών και

ιχθυοτροφείων. Εκμεταλλευόμενοι την αμάθεια του πλήθους, κατάφεραν να τους ξεγελάσουν και να κερδοσκοπήσουν μέσα από αυτό.

Χαρακτηριστικά είναι τα εξής αποσπάσματα από τις πηγές των Samuel Howe και Μέντελσον – Μπαρτόλδου που αναφέρουμε παρακάτω:

“ Στον τύπο δημοσιεύονταν κατηγορίες που ξεσκέπαζαν αισχρή παραμέληση του καθήκοντος καταχρήσεις και ολοφάνερες κλεψιές σε τέτοιο βαθμό, που φυσικά όπου και να γινόταν θα ήταν αίσχος μα πολύ περισσότερο εδώ, που τα χρήματα αυτά χρειάζονταν για την σωτηρία ολοκλήρου του έθνους. Και όλα αυτά έγιναν από ανθρώπους που είχαν στο στόμα τους τη λέξη ελευθερία, πατριωτισμός, φιλανθρωπία και φιλελληνισμός... οι αντιπρόσωποι ζούσαν τη μεγάλη ζωή και δεν δίνανε λογαριασμό σε κανέναν..”

“ Υπήρχε όμως ελπίδα ό,τι περισώθηκε από τα νύχια των τοκογλύφων να φτάσει στα χέρια του ελληνικού λαού; Ο ίδιος ο Μπαίρον στο κρεβάτι του ψυχομαχητού του **ανησυχούσε αν τα δάνεια θάπεφταν σε καλά χέρια** και φοβόταν ότι η ιδιοτέλεια ορισμένων φατριαστών παρά το έθνος θα καρπωνόταν τα χρήματα των δανείων”.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- **Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις Πηγές, Γ Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β. έκδοση Ι, Θ, 1991, σελ. 116.**
- **Samuel Howe, Η Σπατάλη του Ελληνικού Δανείου: κερδοσκοπίες και καταχρήσεις (από το περιοδ. Ιστορική Επιθεώρηση, τεύχος Οκτωβρίου 1971, σελ. 73-76)**
- **Μέντελσον – Μπαρτόλδου, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης (σελ. 139-141)**

**ΣΟΥΛΙΩΤΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ
ΦΡΟΥΔΑΡΑΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ**

Μαθήτριες του Α5 του 4^{ου} Γενικού Λυκείου Χαλκίδας

ΑΓΓΛΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Κων/νος Τυλιγάδης: Το 1824 οι Άγγλοι μας έδωσαν ένα δάνειο. Τι τους έκανε να μας το δώσουν;

Κων/νος Τοκπασίδης: Περισσότερο το όνομα του Μπάυρον παρά κάθε άλλη εγγύηση όπως ο λόγος της Κυβερνήσεως και η υποθήκευση των εθνικών κτημάτων, των τελωνείων και των ιχθυοτροφείων, είχε κάνει τους Άγγλους να ανοίξουν τα πουγγιά τους.

Κων/νος Τυλιγάδης: Επίσης τους Έλληνες απεσταλμένους στο Λονδίνο για το δάνειο Ορλάνδο και Λουριώτη βοήθησε την άνοιξη του 1824 η ευνοϊκή σύμπτωση, ότι ο εμπορικός κόσμος της Αγγλίας ποθούσε τις υπερπόντιες επιχειρήσεις. Έτσι το δάνειο υπογράφηκε, ύστερα από πλούσιο τραπέζι με την παρουσία του δούκα του Σώσεξ και είχε ονομαστική αξία 800.000 λιρών στερλινών. Έπειτα στις αρχές του 1825 εγκρίθηκε και ένα δεύτερο δάνειο δίνοντας στην κυβέρνηση Κουντουριώτη 2.000.000 λίρες.

Κων/νος Τοκπασίδης: Βέβαια στην Ελλάδα έφτασαν πολύ λιγότερα από αυτά τα χρήματα.

Κων/νος Τυλιγάδης: Δηλαδή πόσο ήταν το ποσό που εισέπραξε η Ελλάδα;

Κων/νος Τοκπασίδης: Στα χέρια των Ελλήνων έφτασαν από το πρώτο δάνειο μόνο 300.000 περίπου λίρες, ενώ από το δεύτερο κάπου 600.000.

Κων/νος Τυλιγάδης: Και τα υπόλοιπα χρήματα πού κατέληξαν;

Κων/νος Τοκπασίδης: Κρατηθήκαν σαν μεσιτικά, προμήθεια, τόκοι, χρεωλύσια, άτιμα μέσα δηλαδή με τα οποία οι τραπεζίτες καλύπτουν τα κέρδη τους και εκμεταλλεύονται την αμάθεια του πλήθους. Άλλα δόθηκαν σε υποτιθέμενους φιλέλληνες για της υπηρεσίες τους ή χρησιμοποιήθηκαν για την πληρωμή των εφημερίδων. Εκτός αυτών έπρεπε να μισθωθεί και ο λόρδος Κόχραν που προσλήφθηκε ως ναύαρχος των Ελλήνων.

Κων/νος Τυλιγάδης: Α ναι, ο σπουδαίος λόρδος Κόχραν. Λόγω των πολεμικών περγαμηνών του στη Βραζιλία μόνο η πρόσληψή του ύψωσε τις τιμές των ελληνικών χρεογράφων, με αποτέλεσμα να κερδοσκοπήσουν οι Ρίκορντ. Υποτίθετο ότι ο Κόχραν με ένα μικρό ατμόπλοιο θα συνέτριβε τον τουρκικό στόλο και θα βομβάρδιζε την Κωνσταντινούπολη, κάνοντας έτσι περιττή κάθε πολεμική ενέργεια των Ελλήνων. Και πόσο πληρώθηκε για τις υπηρεσίες του αυτός ο σπουδαίος λόρδος;

Κων/νος Τοκπασίδης: Ο μεγάλος αυτός θαλασσόλυκος εισέπραξε ένα σύνολο 37.000 λιρών. Επίσης το όνομά του κόστισε και με διαφορετικό τρόπο στους Έλληνες. Εξαιτίας του κλείστηκαν σε ένα ναυπηγείο έξι κακοκατασκευασμένα και

βραδυκίνητα ατμόπλοια, τα οποία μάλιστα οι Έλληνες πληρώσανε αδρά, την στιγμή που οι αιγυπτιακή κυβέρνηση τα είχε απορρίψει λόγω της ελαττωματικότητάς τους.

Κων/νος Τυλιγάδης: Πόσο κόστισαν δηλαδή αυτά τα ατμόπλοια στην Ελλάδα;

Κων/νος Τοκπασίδης: Οι τιμές τους υψώθηκαν στις 130.000 λίρες και έπρεπε να φτάσουν στην Ελλάδα μέχρι τα τέλη του 1825. Τρία μόνο από τα ατμόπλοια κατάφεραν να φτάσουν στην Ελλάδα, το ένα με καθυστέρηση ενός χρόνου και τα άλλα δύο με καθυστέρηση δύο χρόνων, καθώς τα υπόλοιπα τρία έγιναν παλιοσίδερα στα ναυπηγεία του Λονδίνου. Ο στόλαρχος Κόχραν κατάφερε να φτάσει στην Ελλάδα την άνοιξη του 1827.

Κων/νος Τυλιγάδης: Και σαν να μην έφταναν αυτά, ο στρατηγός Παλεμάν του γαλλικού ιππικού, ο οποίος αν και είχε μεσάνυχτα από την ναυτική τέχνη, στάλθηκε στην Αμερική να παραγγείλει δύο φρεγάτες για λογαριασμό της ελληνικής κυβέρνησης. Επιπλέον, ενώ η τιμή τους είχε οριστεί στις 160.000 λίρες, οι υπεύθυνοι οίκοι για την κατασκευή τους απαιτούσαν τα διπλάσια και έτσι ξεκίνησαν να ετοιμάζουν τα πλοία με αργούς ρυθμούς.

Κων/νος Τοκπασίδης: Και τελικά, τις πήραμε τις φρεγάτες;

Κων/νος Τυλιγάδης: Δυστυχώς, επειδή ο ένας οίκος κινδύνευε να χρεοκοπήσει οι αντιπρόσωποι Παλεμάν και Κοντόσταυλος παρέλαβαν ευχαριστημένα μόνο την μία, η οποία ονομάστηκε <<Ελλάς>> και κατέπλευσε στην Ελλάδα τέλη του 1826. Τουλάχιστον το μικρό υπόλοιπο των δανείων έφτασε στην Ελλάδα;

Κων/νος Τοκπασίδης: Δυστυχώς όχι! Η πρώτη δόση του δανείου από 80.000 λίρες παρέμεινε στην Ζάκυνθο και δεν παραδινόταν στην κυβέρνηση, γιατί ο Μπάυρον που ήταν υπεύθυνος για την εντολή να σταλεί, είχε πεθάνει. Τελικά στα τέλη του 1824 ήρθε από το Λονδίνο η εντολή παράδοσης. Βέβαια μόνο σίγουρη δεν ήταν η τύχη των δανείων και μέχρι και ο ετοιμοθάνατος Μπάυρον ανησυχούσε αν εκείνα θα έπεφταν σε καλά χέρια.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι οι αγγλική κυβέρνηση βοηθούσε την Ελλάδα, ανάλογα με τα οικονομικά της συμφέροντα. Το μόνο που ενδιέφερε τους τραπεζικούς, τους ξένους μισθοφόρους και γενικά τις ξένες κυβερνήσεις ήταν να βγάλουν κέρδος για λογαριασμό τους. Επίσης αποδεικνύεται ότι οι Μεγάλες

δυνάμεις μπορεί να ενδιαφέρθηκαν για την ελληνική επανάσταση, αλλά σε κάθε περίπτωση αυτής ζύγιζαν τα δικά τους οφέλη πρώτα. Για παράδειγμα αναφέρουμε το εξής: Μετά τη συνθήκη της Αδριανούπολης όπου η Τουρκία είχε αναγκαστεί να αποδεχτεί την αυτονομία της Ελλάδας, η αγγλική κυβέρνηση ταράχτηκε.. Ο φόβος μήπως η κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αυξήσει τη δύναμη της Ρωσίας στη Μεσόγειο στήθηκε μπροστά στα μάτια των Άγγλων διπλωματών. Για να αντιδράσει λοιπόν η Αγγλία σκέφτηκε τη δημιουργία ανεξάρτητου Ελληνικού κράτους. Επειδή λοιπόν με τη συνθήκη αυτή αυξανόταν το γόητρο της Ρωσίας στην Ελλάδα, οι Άγγλοι πρόσφεραν σε μας κάτι περισσότερο – την ανεξαρτησία - για να μας ελέγχουν.

Κατ' επέκταση και σε σημερινά δεδομένα οι σύμμαχοι και φίλοι της Ελλάδας στην πραγματικότητα κοιτάνε το συμφέρον τους και το πραγματικό τους ενδιαφέρον είναι να μας περιορίζουν ως κράτος και ως λαό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- 1. Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις Πηγές, Γ Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β. έκδοση Ι, Θ, 1991, σελ. 135-6, 250**
- 2. Μέντελσον – Μπαρτόλδου, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης, σελ. 139-141**

**ΤΟΚΠΑΣΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΤΥΛΙΓΑΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ**

Μαθητές του Α5 του 4^{ου} Γενικού Λυκείου Χαλκίδας

3. ΕΘΝΙΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ

-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ: Τι σημαίνει ο όρος “εθνικά κτήματα”;

-ΑΜΑΛΙΑ: Στα διάφορα κείμενα της εποχής του 1821 ο όρος εθνικά κτήματα δεν είναι σταθερός ούτε πάντα σαφής.

-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Υπάρχουν άλλοι όροι που χρησιμοποιούνταν;

-ΑΜΑΛΙΑ: Ναι, συναντάμε και τους όρους εθνική γη, εθνικά χωράφια, εθνικοί τόποι. Τι να εκφράζουν άραγε όλοι αυτοί οι όροι;

-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ: Εκφράζουν την αισιοδοξία, τη βεβαιότητα που ένιωθαν οι Έλληνες ότι είχαν ανακτήσει τη πατρώα γη, που τους την είχε στερήσει η τουρκική κατάκτηση.

-ΑΜΑΛΙΑ: Άρα, τι εννοούμε με τον όρο εθνικά κτήματα;

-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Με τον όρο αυτό, νοούνται όσα πριν από την επανάσταση ανήκαν στον Σουλτάνο, σε τουρκικά θρησκευτικά ιδρύματα ή σε Τούρκους, αξιωματούχους ή ιδιώτες, που έφευγαν από όπου επικρατούσε η Επανάσταση. Αυτά τα κτήματα οι αντιπρόσωποι του επαναστατημένου έθνους τα ανακήρυξαν εθνική περιουσία σύμφωνα με το επαναστατικό δίκαιο.

-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ: Και πολύ σωστά προτιμήθηκε ο όρος εθνικά, γιατί τότε δεν υπήρχε ακόμα ελληνικό κράτος, αλλά έθνος επαναστατημένο. Πόσες κατηγορίες κτημάτων υπάρχουν όμως;

-ΑΜΑΛΙΑ: Οι ερευνητές διακρίνουν δύο γενικές κατηγορίες κτημάτων. Τα φθαρτά, που είναι σπίτια, μύλοι, εργαστήρια, μαγαζιά, χάνια, λουτρά, φούρνοι, ελαιτριβεία κτλ. και τα άφθαρτα, που είναι η καλλιεργήσιμη γη, τα βοσκοτόπια, οι ελαιώνες, οι αμπελώνες, τα δάση κτλ.

-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Τι συμπεραίνουμε από όλα αυτά;

-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ: Αν μελετήσετε τα συνταγματικά κείμενα του Αγώνα μπορείτε να συμπεράνετε αρκετά πράγματα. Αρχικά, όπου γίνεται λόγος για Εθνικά Κτήματα νοούνται συνήθως τα άφθαρτα. Επίσης την διαχείριση των κτημάτων αυτών την πήρε από τους τοπικούς οργανισμούς η Συνέλευση. Πάντως για τη διαχείριση και διάθεση της εθνικής γης υποβόσκει διαμάχη ανάμεσα στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία.

-ΑΜΑΛΙΑ: Ξέρουμε πόσα στρέμματα ήταν;

-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Ναι, ήταν 6-10 εκατ. στρέμματα. Μπορούσαν επίσης, να υποθηκευτούν για τη σύναψη δανείων, να εκποιηθούν πρώτα τα φθαρτά και, αν οι ανάγκες οδηγούσαν και στην εκποίηση των αφθάρτων, να χρησιμεύσουν ως εγγύηση για την ίδρυση εθνικής χρηματιστικής Τράπεζας ή ως κάλυψη για την έκδοση χαρτονομίσματος.

-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ: Επίσης, μπορούσαν να διανεμηθούν στους ακτήμονες, σύμφωνα άλλωστε και με τις προσδοκίες των επαναστατημένων Ελλήνων και τις πραγματικές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας. Σε αυτή τη περίπτωση ένα κοινωνικό πρόβλημα θα έβρισκε θεραπεία και παράλληλα θα μεγάλωνε η παραγωγή και η απόδοση της φορολογίας.

-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Μάλιστα. Αναρωτιέμαι το ζήτημα των εθνικών γαιών απασχόλησε κανέναν;

-ΑΜΑΛΙΑ: Ναι απασχόλησε από τους πρώτους μήνες κιόλας, την Πελοποννησιακή Γερουσία, έπειτα την Α' Εθνοσυνέλευση, που με συνταγματική ρήτρα παραχώρησε στο Εκτελεστικό την αρμοδιότητα να περιληφθεί στα συντάγματα Άστρους και Τροιζήνας.

-ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ: Επίσης, σε ώρες οξύτερων αναγκών εκδόθηκαν νόμοι για εκποίηση γαιών, αλλά στις ώρες εκείνες αγοραστές δεν μπορούσαν να είναι οι ακτήμονες. Αυτό το πρόβλημα το είδαν όμως;

-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Ναι, από τις συνταγματικές διατάξεις μαθαίνουμε, πως είδαν το πρόβλημα οι επίσημοι ή τουλάχιστον ποιες απόψεις επικράτησαν.

-ΑΜΑΛΙΑ: Υπήρχε όμως και η λύση που υποστηρίχτηκε – όπως ήταν δίκαιο και αναμενόμενο- από τους αγωνιστές, αλλά δυστυχώς δεν έγινε δεκτή. Έτσι το πρόβλημα έμεινε άλυτο για πολλές δεκαετίες κι έγινε πληγή κοινωνική και ανάσχεση στην οικονομική εξέλιξη της χώρας.

-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ: Το θέμα απασχόλησε βέβαια τον Καποδίστρια και τις μετά από αυτόν κυβερνήσεις, αλλά τα μέτρα που κάθε φορά υιοθετούνταν δεν κρίνονταν σωστά και οι αρμόδιοι επικρίνονταν σφοδρά.



◀ Γκραβούρα του 19ου αιώνα με καλλιέργειες στην περιοχή της Κορινθίας. Στις περιοχές της Πελοποννήσου υπήρχαν μεγάλες εκτάσεις εθνικών γαιών, τις οποίες αφορούσαν οι πρώτοι νόμοι για τη ρύθμιση του ιδιοκτησιακού τους καθεστώτος.

Λιθογραφία 33X62 εκ. που σχεδίασε ο Stackelberg και λιθογράφησε ο Dupressier.

Τόπος και Εικόνα: Χαρακτικά Ξένων Περιηγητών για την Ελλάδα, τ. Ζ'-19ος αιώνας, Εκδόσεις Ολκός, Αθήνα 1985, εικ. 65.

© Εκδόσεις Ολκός.

http://www.imc.gr/chronos/12/gr/gen_cra/gallery/179.html

B.

Η γνώμη μας σχετικά με αυτό το θέμα είναι πως, κακώς δεν έγινε δεκτή η πρόταση, η οποία αναφέρεται στη διανομή των εθνικών εδαφών στους ακτήμονες. Αυτό είχε ως απόρροια, τη κακή επίπτωση στην ανάπτυξη της οικονομίας και της φορολογίας. Εάν όμως είχε γίνει

αποδεκτή, σίγουρα θα είχε αλλάξει προς το καλύτερο η οικονομία, βοηθώντας σημαντικά την εξέλιξη του έθνους εκείνη την εποχή.



Ένα από τα πιο σημαντικά θέματα που σχετίζονταν με την αγροτική ζωή του τόπου, το οποίο απασχόλησε όλες τις μετεπαναστατικές κυβερνήσεις, ήταν και το ζήτημα της διανομής των εθνικών γαιών. Στην εικόνα αγροτικές καλλιέργειες στην Ελλάδα του 19ου αιώνα.

Αθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.

Χριστόπουλος, Γ.(εκδ), *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους: Νεώτερος Ελληνισμός από 1833 ως 1881*, τ. ΙΓ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977, σ. 96.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

1. Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας από τις Πηγές, Γ Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β. έκδοση Ι, Θ, 1991, σελ. 117-118

ΤΟΤΟΝΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΤΣΑΪΛΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ- ΖΕΚΙΑ
ΤΣΙΜΠΟΥ ΑΜΑΛΙΑ

Μαθήτριες του Α5 του 4^{ου} Γενικού Λυκείου Χαλκίδας